

VOORWOORD

De verkiezingen liggen al enkele weken achter ons. De politici moeten snel een regering vormen en allicht gaat dit noodzakelijk gepaard met de waan van de dag. In dit perspectief is het actueel essay van Suzanne Lindberg een verademing. Haar bijdrage opent met de zin: “Wat zit eraan te komen?” Lindberg argumenteert hoe de politiek, zowel in zijn rechtse, alsook linkse betekenis, de klimaatcrisis, die eraan zit te komen, mist. Toch is ze voor de politiek begripvol. Zo wijst ze op ‘de grote moeilijkheid’. Mensen moeten erin slagen om vleesgeworden gewoontes te doorbreken en ruimte te maken voor nieuwe geneugten. Allicht is de politiek, zoals we deze vandaag kennen, niet goed gewapend om dergelijke veranderingen aan te pakken. Haar vraag is of het cultureel veld, waarin de politiek zich afspeelt, klaar is voor de noodzakelijke grote veranderingen. ‘Cultuur’ staat als concept in de ondertitel van ons tijdschrift – en de naam ervan alludeert op de beeldspraak in het Voorwoord van Hegels *Grundlinien der Philosophie des Rechts*. De *Uil van Minerva* begint zijn vlucht op het moment waarop het duister invalt. Hegel bedoelt hiermee dat de intellectuele beschouwing slechts plaats grijpt als de geschiedenis zich heeft ontrold. Wanneer we de laatste 14 jaargangen van *De Uil* in beschouwing nemen, de periode met onze vernieuwde redactieraad, dan moeten we vaststellen dat het filosofisch debat omtrent de culturele factoren die al dan niet een rol spelen in de dynamiek van de klimaatcrisis ruim aan bod kwam. De vele bijdragen over Bernard Stiegler (o.a. UvM 28.4), de essayreeks over het ethisch dilemma met betrekking tot het gebruik van het vliegtuig (UvM 31.1) of het verband tussen het christendom en de klimaatcrisis (UvM 36.1), de aandacht voor het werk van Jason Hickel (UvM 35.1),... hadden de klimaatcrisis expliciet tot thema. Daarnaast verschenen er ook allerhande bijdragen die vanuit een breder perspectief argumenteren voor een culturele transitie. Ik verwijs naar het themanummer over de Franse historische epistemologie (UvM 34.2).

Ook dit nummer bevat een aantal bijdragen die vanuit een breed perspectief wijzen op een zich wijzigende filosofische sensitiviteit. Zo deelt Patrick Loobuyck in een bibliografisch essay zijn reflecties over het werk *On the Origin of Time: Stephen Hawking's Final Theory* van Thomas Hertog. Interessant is dat Loobuyck aantoont hoe Hawking en Hertog steeds meer van uit een niet gedetermineerde, eerder biologische evolutionaire logica keken naar het heelal. De transitie richting een meer biologisch denken opent perspectieven op een andere visie op de natuur. Luc Vanneste bespreekt de vertaling van Marcel Gauchets *De onttovering van de wereld* en Philipp Bloms *De onderwerping, een geschiedenis van de verhouding van de mens tot de natuur*. Opnieuw worden hier de degens gekruist met als inzet de rol van het christendom met betrekking tot de

klimaatcrisis. Jonathan Lambaerts geeft in een artikel aandacht aan de Max Scheler, waar onder andere ook de klimaatcrisis aan bod komt. In de tekst *Reue und Wiedergeburt* stelt Scheler dat de moderne mens zijn daden te sterk bekijkt vanuit een individuele en te weinig vanuit een gedeelde historische verantwoordelijkheid, waardoor hij moeilijk te bewegen is een andere levenswandel te nemen. De moderne mens wast zijn handen in onschuld en gaat verder met zijn onbezwaard leven. In een tweede artikel staat Erik Meganck stil bij een aantal moderne paradoxen. Meganck is kritisch voor de moderniteit. Ze claimt rationaliteit, maar ze is niet geheel vrij van de religiositeit. Net omdat ze dit niet erkent en probeert te verdringen, is ze niet vol te houden – zoals onze hedendaagse moderne praktijk toont. Massimiliano Simons recenseert het intrigerend werk van Vinciane Despret: *Wat zouden dieren zeggen als we ze de juiste vragen stelden?* Het spreekt voor zich dat de ecologie en de ‘moderne’ wetenschappen het thema van dit boek zijn – waarbij uiteraard de Franse epistemologie de achtergrond ervan vormt.

In een tweetal bijdragen komt het fascisme aan bod. Jacques de Visscher bespreekt in een bibliografisch essay het laatste werk van Ian Buruma, *In de schaduw van het kwaad. Eichmann in Jeruzalem*. Dorine Vergote recenseert *De filosofen en het fascisme* van Thomas Crombez. Beide werken geven een aantal beschouwingen over het verleden, maar dat deze werken in 2023 verschijnen is uiteraard ook niet zomaar een toeval. Indirect vertellen die beide werken ‘ook’ iets over vandaag.

Afsluitend geeft Klaas De Leeuw ons duiding over een recent verschenen werk dat een overzicht geeft over het denken en de theologie van Caputo. Erik Meganck recenseert het werk van Frank Judo, *Het bewaren waard*, die in het ontkrachten van 21 misverstanden een genuanceerde exploratie geeft over het conservatisme – die natuurlijk ook al eeuwenlang een bepaalde verhouding tot de natuur kent.

Henk Vandaele (Kemmel)